Torleif Ingelög. *Skatter i vått och torrt. Biologiska samlingar i Sverige*. Uppsala: Artdatabanken SLU. 2013. 368 s. ISBN 978-91-88506-91-7.

Verksamheten vid de naturhistoriska museerna och deras samlingar har under de senaste decennierna genomgått revolutionerande förändringar. Torleif Ingelög, tidigare chef för Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet, kom för ett par år sedan ut med en skildring av svenska naturhistoriska museers verksamhet och samlingar. Därmed har vägarna öppnats till ett fascinerande område för alla som är intresserade av frågorna om museernas relation till utvecklingen inom vetenskap och forskning. Personligen önskar jag att boken ska hjälpa museologin till ökad kommunikation över gränserna mellan naturvetenskapernas och humanioras skilda kulturer.

I undertiteln på sitt arbete har Ingelög valt att tala om "biologiska samlingar", säkert i tanken att *naturhistoria* förefaller ålderstiget, medan *biologi* förknippas med modern vetenskap. De naturhistoriska museerna låg länge i skuggan av experimentell biologi. Som exempel beskriver Ingelög hur Uppsala universitet fram till 1900-talets slut försummade sina stora naturhistoriska samlingar. Universitetets paleontologiska och zoologiska museer dränerades på personal, medan samlingarna skuffades undan till kalla och fuktiga lokaler. Denna tid av nedtrappning bröts i Uppsala med tillkomsten 1999 av det nya Evolutionsmuseet, med bland annat ändamålsenliga nya lokaler.

Bokens fokus är museernas samlingar och praktikerna kring dem: insamlingen, vården och bearbetningen. Ingelög berättar om arbetet vid välbekanta svenska museer som Naturhistoriska riksmuseet, Göteborgs naturhistoriska museum och Evolutionsmuseet i Uppsala. Han orienterar också om flera andra samlingar vars betydelse många av oss inte tidigare känt

till, bland andra de biologiska samlingarna vid Lunds universitet. Även lokala samlingar som i Gotlands och Oskarshamns museer lyfts fram.

Motiven för dessa museers verksamhet är att skapa kunskap om naturen och framför allt om arterna. Vi vill förstå arternas historia, deras släktskap och biologi. Vi vill övervaka deras populationer och lära oss att uthålligt sörja för deras fortlevnad.

Insamlingen av material till svenska naturhistoriska museer bedrivs i dag mer intensivt och med rikare metodisk repertoar än någonsin tidigare. Hoten mot vår miljö gör det nödvändigt med en omfattande forskning om pågående förändringar i naturen. Det är i de omsorgsfullt uppbyggda och vårdade museisamlingarna som forskarna finner en väsentlig del av underlaget för detta arbete.

Medan de naturhistoriska museerna sedan mitten av förra seklet kommit att spela en allt viktigare roll för miljöbevakning och för studiet av biologisk mångfald, har denna utveckling gynnats av att systematik, taxonomi och artbestämning tack vare DNA-tekniken genomgått en kraftig utveckling. Man kan numera vid museerna väsentligt mycket säkrare än tidigare skilja olika närbesläktade arter från varandra, och som en av konsekvenserna har mängden olika arter visat sig vida större än vad som förut varit bekant inom biologin.

Av största betydelse är den pågående digitaliseringen av den information som är knuten till föremålen i samlingarna. Därigenom blir kunskapen om museimaterialet effektivt tillgänglig både för forskning och för åtgärder inom miljövården. Det är karakteristiskt att det vid Riksmuseet numera finns en särskild grupp av medarbetare, kallade bioinformatiker, med uppgift att ta hand om museets mängder av information.

Tabeller, diagram, kartor och en mångfald foton med höga informationsvärden och därtill estetiska förtjänster bildar i den innehållsrika

168 boken är en väl integrerad del av framställningen. Till bokens även praktiska nytta hör ett personregister, en litteraturförteckning, en utförlig ordlista plus en katalog över viktiga databaser med adresser.

Vad som däremot saknas är en orientering om den forskning som pågår vid de biologiska samlingarna. Riksmuseet har sedan gammalt en stor och betydande forskningsavdelning. Medan museets forskning inom paleontologin ges viss uppmärksamhet, skymtar forskningen inom andra viktiga områden endast glimtvis. Läsaren lämnas i osäkerhet om storleken och den närmare karaktären av den forskning som bedrivs vid svenska naturhistoriska museer.

Boken rymmer inte ett i första hand vetenskapligt arbete utan framför allt en väl underbyggd plädering för nödvändiga förstärkningar av resurserna och ett lagstadgat skydd för de biologiska samlingarna. Av särskilt intresse ur museologisk synpunkt är hur samlingarna beskrivs som ett intressant forskningsområde: "Samlingarna är en alldeles egen spännande och fascinerande värld. Här finns en särskild kultur i form av en egen terminologi, ett eget språk, egna metoder och tekniker, egna attityder och manér och egna arbetsuppgifter och yrken. Här ryms både naturhistoria och kulturhistoria."

Verksamheten vid våra biologiska samlingar befinner sig i ett skede av dynamisk utveckling. Det är ett gyllene tillfälle för museologiska studier, som jag hoppas att boken ska inspirera unga forskare till. En central forskningsuppgift är att nå kunskap om drivkrafterna bakom utvecklingen av insamling, vård och vetenskaplig bearbetning. Vilken omedelbar inverkan har till exempel tillämpad forskning inom miljöövervakning haft på denna utveckling?

En viktig fråga är givetvis hur insamlingen styrs. Också hur arbetet går till rent konkret inom insamling och förvaltning av samlingar. Hur påverkas resultaten av vilka metoder och

rutiner som används? Vilket inflytande över verksamheten har olika grupper inom museerna? Biologer, konservatorer och informatiker? Vad innebär det att det i insamlingen i fält deltar även amatörer och andra icke professionella?

Trots en enastående utveckling av verksamheten vid de biologiska samlingarna saknas tillräckligt politiskt stöd. Vad beror detta på? Hur behandlas resursfrågorna inom museernas administrativa organ? Hur argumenterar museernas huvudmän för behoven av medel och hur lyder talet för de naturhistoriska museernas sak i de politiska församlingarna?

*Eric Hedqvist, fil. dr i museologi
marikaeric@telia.com*